

Κωνσταντίνος Ι. Χιόνης

Η ιστορία των ορεινών κοινοτήτων της Θάσου είναι ένα θέμα που χρειάζεται πολύχρονη έρευνα. Έχει γραφεί βέβαια από τον αείμνηστο καθηγητή Απόστολο Βακαλόπουλο η νεότερη ιστορία της Θάσου (1453-1912), αλλά η ιστορία αυτή βασίζεται, κυρίως, σε νεότερα έγγραφα που αρχίζουν από το 2ο μισό του 18ου αιώνα. Για πρώτη φορά η ανακοίνωση της κ. Ευαγγελίας Μπαλτά, που έγινε στο 3ο Συμπόσιο Θασιακών Μελετών και δημοσιεύεται στον παρόντα τόμο, έρχεται να φέρει στο φως άγνωστα στοιχεία από τα πρώτα σκοτεινά χρόνια της τουρκοκρατίας και να παρουσιάσει μέσα από τις απογραφές των τουρκικών αρχείων ποια χωριά της Θάσου υπήρχαν στην απογραφή του 1525 και ποια πρωτοεμφανίζονται στις επόμενες απογραφές. Έτσι αποδεικνύεται ότι τα τουρκικά αρχεία θ' αποτελέσουν στο μέλλον βασική πηγή μελέτης για την ιστορία των ορεινών κοινοτήτων της Θάσου, που χάνεται μέσα στους πρώτους σκοτεινούς αιώνες της τουρκοκρατίας. Χρειάζεται επομένως η συγγραφή μιας νέας τοπικής ιστορίας, που να στηρίζεται σ' όλο το νέο αρχαικό υλικό που θα διαφωτίζει και την πρώτη αυτή σκοτεινή περίοδο της τουρκοκρατίας.

Ένα από τα ορεινά χωριά της Θάσου είναι και το Κάστρο. Το πότε ιδρύθηκε δεν μας είναι γνωστό. Πάντως πρέπει να είναι δημιούργημα των ταραγμένων χρόνων της Φραγκοκρατίας και να έχει σχέση με την καταστροφή του παλιότερου Κάστρου, που βρίσκεται πάνω από το λόφο του Αγίου Ελευθερίου των Λιμεναρίων. Οι κάτοικοι του Παλιού Κάστρου και των γύρω περιοχών πρέπει να κατέφυγαν στο απρόσιτο και ασφαλέστερο αυτό μέρος, όπου ίδρυσαν το νέο οικισμό, τον οποίο ονόμασαν Νεόκαστρο σε αντιδιαστολή με το Παλιό Κάστρο¹. Ο νέος οικισμός υπήρχε το 1287, αφού αναφέρεται σε χρυ-

1. Βλ. *Κωνσταντίνου Ι. Χιόνη*, Το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη, *Θασιακά*, τ. 8 (1992-93), σ. 150.

σόβουλο λόγο του αυτοκράτορα του Βυζαντίου Ανδρονίκου Β' Παλαιολόγου, όπου μνημονεύονται όλες οι ιδιοκτησίες της μονής Φιλοθέου στη Θάσο. Ένα από τα περιουσιακά στοιχεία της μονής αυτής ήταν και ο ναός του Μιχαήλ Αρχαγγέλου στο Νεόκαστρο². Ως Νεόκαστρο αναφέρεται και από τον περιηγητή Κυριάκο της Αγκώνας, που πέρασε από τη Θάσο κατά το 1444-45, και από τα τουρκικά έγγραφα που έχουν δημοσιευθεί έως τώρα (Γενί Χισάρ). Πολύ αργότερα, στα ελληνικά έγγραφα αναφέρεται απλά ως Κάστρο. Το 1403 έγινε και η οχύρωση του νέου οικισμού με πύργο και κάστρο από τους Κωνσταντινουπολίτες Κωνσταντίνο και Ιωάννη.

Η ιστορία του Κάστρου χάνεται μέσα στην ομίχλη των τελευταίων πολυτάραχων βυζαντινών χρόνων, καθώς και των πρώτων χρόνων της τουρκοκρατίας. Οι μόνες ιστορικές μαρτυρίες που έχουμε από την πρώτη αυτή περίοδο είναι οι τρεις επιγραφές που δημοσιεύθηκαν από τον έφορο βυζαντινών αρχαιοτήτων κ. Χαράλαμπο Μπακιρτζή³ και η μνεία του Νεόκαστρου που γίνεται από τον Κυριάκο Αγκωνίτη⁴. Πολύ αργότερα, στα τέλη του 18ου αιώνα, φερμάνια και χοτζέτια, που δημοσιεύονται από τον καθηγητή Απ. Βακαλόπουλο, αναφέρονται σε διαφορές κατοίκων του Νέου Κάστρου και Θεολογικών για βοσκοτόπια⁵.

Τα τελευταία χρόνια της τουρκοκρατίας διαφωτίζονται από το πλούσιο αρχαιολογικό υλικό που βρέθηκε στην κατοχή απογόνων παλιών πατριαρχικών οικογενειών του Κάστρου. Ήδη δημοσιεύσαμε το αρχείο της οικογένειας Βαγγέλη Σταμπούλη, ενώ από το αρχείο του ιατρού Αυγουστή Αναστασιάδη δημοσιεύθηκε ένα μικρό μέρος από τον κ. Γεώργιο Αυγουστίδη⁶. Μερικά άλλα έγγραφα από το αρχείο του Βασίλη Πιστέλα δημοσιεύονται από την κ. Ελισάβετ Τοπούζη και στον παρόντα τόμο⁷.

2. Βλ. *W. Regel, E. Kurtz και B. Korabley, Actes du Philothée, Βυζαντινά Χρονικά*, παράρτ. Κ' τόμου, σ. 15, όπου αναφέρεται: «έτερος ναός εντός τοῦ Νεοκάστρου ἐπ' ὀνόματι τοῦ ἀρχιστρατήγου τῶν ἄνω δυνάμεων Μιχαήλ, ἔχων οἰκήματα περὶ αὐτὸν διάφορα, σὺν τῇ ἐτησίῳ ἐκεῖσε τελομένη δημοτελεῖ πανηγύρει κατὰ τὴν ὀγδόην νοεμβρίου».

3. Βλ. *Χαρ. Μπακιρτζή*, Τρεις επιγραφές από το Κάστρο της Θάσου, *Θασιακά*, τ. 1 (1984), σ. 7-8.

4. Βλ. *Cyriacus of Ancona's, Journey in the Propontis and the Northern Aegean 1444-1445*, έκδ. E. W. Bodnar - Ch. Mitchele, Philadelphia 1976, σ. 57.

5. Βλ. *A. E. Bakalopoulos*, Thasos, son histoire, son administration de 1453 à 1912, Paris 1953, σ. 89-97, αριθ. εγ. 5-10.

6. Βλ. *Γεωργίου Αυγουστίδη*, Ο Θάσιος ιατρός Αυγουστής Αναστασιάδης (1875-1958), *Θασιακά*, τ. 8 (1992-93), σ. 27-40.

7. Βλ. εργασία *Ελισάβετ Τοπούζη*, Τα Λιμενάκια κατά την περίοδο 1915-18 μέσα

Στον κ. Άγγελο Γαλανό περιήλθαν από τον πεθερό του Ι. Βλαχίδη ένας κώδικας των ετών 1864-1923, ένα βιβλίο δικαστικών αποφάσεων του Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου Κάστρου των ετών 1895-1908 και ένα σχολικό βιβλίο που περιέχει πράξεις του συλλόγου διδασκόντων, μαθητολόγιο, βαθμολόγιο και την ύλη που δίδαξαν οι δάσκαλοι στην αστική σχολή Κάστρου κατά τα σχολικά έτη 1908-9 και 1909-10. Φωτοτύπησα όλα αυτά που έθεσε στη διάθεσή μου ο κ. Άγγελος Γαλανός και, όταν τα μελέτησα, διαπίστωσα το ενδιαφέρον που παρουσιάζουν. Ιδιαίτερα ο κώδικας, καίτοι καλύπτει χρονικά τη νεότερη εποχή 1864-1923, μας είναι πολύτιμος, γιατί έρχεται να διαφωτίσει την τελευταία ιστορική περίοδο της τουρκοκρατίας στο Κάστρο. Μέσα από τις σελίδες αυτού του κώδικα παρελαύνει ένας ολόκληρος κόσμος, που κινείται γύρω από την εκκλησία. Καταγράφονται αρχικά τα έσοδα και τα έξοδα της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου του Κάστρου. Αργότερα προστίθενται κι άλλες δύο εκκλησίες, του Αγίου Γεωργίου των Καλυβίων (Μέσης) και της Ευαγγελίστριας των Λιμεναρίων. Οι απολογισμοί των εσόδων και των εξόδων στην αρχή είναι πολύ συνοπτικοί, μετέπειτα γίνονται αναλυτικότεροι. Στα πρώτα χρόνια αναφέρεται ένας επίτροπος, στη συνέχεια δύο και τελικά αυξάνονται σε τρεις. Η εκλογή των επιτρόπων της εκκλησίας και των εφόρων της σχολής γίνεται από τους προκρίτους και προεστοδημογέροντες του Κάστρου παρουσία συνήθως του μητροπολίτη ή του νομίμου αναπληρωτή του. Από το 1878 μια σειρά πρακτικών που καταχωρούνται στον κώδικα, μας ενημερώνουν για τις αποφάσεις που λαμβάνονται, για τα πρόσωπα που εκλέγονται, για τα ποσά που δαπανώνται, για τους δασκάλους που προσλαμβάνονται και τους μισθούς των, για τα έντοκα ομόλογα που χορηγεί η εκκλησία κ.ο.κ.

Από τις 240 συνεχόμενες σελίδες που χρησιμοποιούνται υπάρχουν ενδιάμεσα και μερικές άγραφες λευκές σελίδες. Δημοσιεύουμε αποσπάσματα από τον κώδικα, όσα νομίζουμε ότι παρουσιάζουν ενδιαφέρον. Παραλείπουμε μόνο όσα αναφέρονται στην εκπαίδευση του Κάστρου, γιατί το υλικό αυτό το χρησιμοποιήσαμε σ' ανακοίνωσή μας που έγινε το 1992 στο Πανεπιστήμιο Θεσ/νίκης με θέμα: «Η εκπαίδευση στο Κάστρο της Θάσου κατά τους τελευταίους χρόνους της τουρκοκρατίας»⁸. Χρησιμοποιούμε το μονοτονικό και προβαίνουμε στην ορθογράφηση των αποσπασμάτων που δημοσιεύουμε.

Στην 1η σελίδα αναφέρονται πολύ λιτά οι απολογισμοί των ετών 1864,

από το αρχείο του Β. Εμ. Πιστέλα και από άλλο ανέκδοτο αρχειακό υλικό, που δημοσιεύεται στον παρόντα τόμο.

8. *Κωνσταντίνου Χιόνη*, Η εκπαίδευση στο Κάστρο της Θάσου κατά τους τελευταίους χρόνους της τουρκοκρατίας, ΙΑΝΕ, 3, επιμ. Ν. Τερζής - Σ. Ζιώγου, σ. 161-172.

1865 και 1866. Το κείμενο στον κώδικα αρχίζει ως εξής: «Έτος 1864, Ιανουαρίου 12, Κάστρον. Κατάστιχον το οποίον σημειοί τα έξοδα της εκκλησίας ημών και τα έσοδα του καθ' εκάστον έτους εις την επιτροπικήν του Γιαννάκη Βασιλικού. Το παρόν έτος 1864. 1975 (γρ.) έξοδα. 1122 ½ έσοδα». Ακολουθεί το έτος 1865 για το οποίο αναφέρει: «Το 1865 έτος εθεωρήθη ο λογαριασμός της εκκλησίας παρά του επιτρόπου κυρίου Γιαννάκη Βασιλικού. 2911 τα έσοδα. 2361 τα έξοδα». Κλείνει η 1η σελίδα με τον απολογισμό του 1866, που σημειώνει: «Εις τους 1866 εις την επιτροπήν του Γιαννάκη Βασιλικού εθεωρήθη ο λογαριασμός του παρ' όλων των κατοίκων. Έσοδα της εκκλησίας μας χιλιάδες γρ. 3007:20. Έξοδα γρ. 1139:15». Κάνει την αφαίρεση και μένουν 1868:05. Αναγράφει δίπλα στο ποσό αυτό τη σημείωση: «ιράτι της εκκλησίας μας εις μετρητά».

Οι απολογισμοί του 1867 και 1868 είναι γραμμένοι στη 2η σελίδα. Τα έσοδα και έξοδα του 1867 είναι ισοσκελισμένα από 4.053 γρόσια. Το 1867 αναφέρεται ως επίτροπος ο Γεώργιος Κωνσταντίνου, ύστερα από τρία χρόνια επιτροπείας του Γιαννάκη Βασιλικού. Στη σχετική σημείωση αναγράφεται: «Έτει 1867 εις την επιτροπήν του Γεώργη Κωστατή εθεωρήθη ο λογαριασμός με όλος τους προκρίτους». Και στη συνέχεια επαναλαμβάνει: «εθεωρήθη ο λ/σμός της εκκλησίας του 1867 εις την επιτροπήν του Γεωργίου Κωνσταντίνου».

Το 1868 επίτροπος είναι ο Αναγνώστης Βασιλικού, ο οποίος στον απολογισμό του παρουσίασε 2660 γρόσια έσοδα και 2104 γρ. έξοδα. Μεταφέρθηκε πλεόνασμα 556 γροσίων για το επόμενο έτος. Στην ίδια σελίδα και κάτω από τον απολογισμό του 1868 για πρώτη φορά σημειώνονται 14 ομόλογα, ήτοι δάνεια που χορήγησε η εκκλησία του Αγίου Αθανασίου σε κατοίκους του Κάστρου. Από τα 14 αυτά ομόλογα που εγχειρίσθηκαν στον επίτροπο, τα 10 παρέλαβαν οι πρόκριτοι για να τα εξαργυρώσουν, ενώ τα υπόλοιπα 4 παρέμειναν στον επίτροπο για θεώρηση και εξόφληση των τόκων. Τα 4 τελευταία αυτά ομόλογα που κράτησε ο επίτροπος είναι της χήρας Ξουνησίας με κεφάλαιο 115 γρόσια, της χήρας Ράξινας με 176 γρόσια, του Αυγουστή Διαματάρη με 65 γρ. και του Μάρκου Ευγενή με 280 γρ. Από τα άλλα δέκα εξαργυρώθηκε από τον επίτροπο το ομόλογο του Παναγιώτη Λεμονή και από τους προκρίτους του Γεωργίου Φαρμάκη για 230 γρ. και του Δημήτρη Ιατρού για 360 γρ., ενώ ανανεώθηκαν τα ομόλογα της Τάρσους Παπά για 135 γρ., του Αναγνώστη Μεταξά για 1030 γρ., του Γεωργίου Γλυκερίας για 449 γρ., του Γιαννάκη Ιατρού για 115 γρ., του Βαρσαμά για 392 γρ., του Χριστοδούλου για 405 γρ. και του καπετάν Γ. Μαγδιανού για 50 γρ.

Η εκκλησία αρχίζει να ενεργεί ως Τράπεζα έχοντας ως στόχο της από τη μια ν' αυξάνει τα εισοδήματά της, από την άλλη να εξυπηρετεί όσους είχαν

οικονομικές ανάγκες. Με τα χρήματα που εισέπραττε αντιμετώπιζε τα διάφορα έξοδά της, κατασκεύαζε ή βοηθούσε να γίνουν διάφορα κοινωφελή έργα, πλήρωνε ή συνέβαλε στην εξόφληση της μισθοδοσίας των διδασκάλων. Τελούσε υπό την εποπτεία της κοινότητας και του μητροπολίτη και ενεργούσε μ' εντολές αυτών για τη διάθεση κονδυλίων προκειμένου ν' αντιμετωπισθούν διάφορες δαπάνες.

Από το 1873 τα έξοδα της εκκλησίας αναγράφονται αναλυτικότερα. Οι επίτροποι γίνονται δύο, από ένας που ήταν τα προηγούμενα χρόνια. Έτσι το 1873 αναφέρονται ως επίτροποι ο Γιαννάκης Βασιλικού και ο Γεώργιος Κωνσταντίνου Κλούτζου, ενώ για πρώτη φορά μνημονεύεται ποσόν 1000 γρ. για την πληρωμή του διδασκάλου και άλλα 81 γρ. για εξόφλησή του.

Το 1874 επίτροποι της εκκλησίας είναι ο Γιάννης Χατζής και ο Δημήτριος Τρόπικος, ενώ το 1875 ο Ιωάννης Λεβέντης και ο Γιαννάκης Αυγουστή. Οι δύο τελευταίοι συνεχίζουν να είναι επίτροποι και κατά τα έτη 1876 και 1877. Και ενώ τα έσοδα του 1875 είναι 3079 γρ. και τα έξοδα 3.081 γρ., το 1876 τα έσοδα ανέρχονται σε 5.702 γρ., σε σχέση με τα έξοδα που φθάνουν τα 3972 γρ. Έτσι μεταφέρεται για το επόμενο έτος ένα πλεόνασμα 1730 γρ.

Ο απολογισμός του 1877 είναι πιο διαφωτιστικός από τους προηγούμενους. Αναγράφονται αναλυτικά όλες οι πληρωμές που έγιναν από την εκκλησία και για τα δικά της έξοδα και για την πληρωμή του δασκάλου και για τις επισκευές που έγιναν στο Σχολείο. Έτσι μαθαίνουμε πόσο στοίχισε το πέρασμα των τζαμιών, το ξηνόσυρμα και τα μεροκάματα των εργατών για επισκευές που έγιναν στο παλιό κτίσμα που στέγαζε το Σχολείο. Η αύξηση των εσόδων της εκκλησίας αποδεικνύεται από τον απολογισμό του 1877. Οι νέοι επίτροποι του 1878 Γιαννάκης Ασημίνης και Δημήτριος Παπάς παραλαμβάνουν στις 22 Ιανουαρίου 1878 από την παλιά επιτροπεία 4.989 γρ., που προέρχονται από 7 λίρες Τουρκίας προς 160 γρ., 3 λίρες Αγγλίας προς 179 γρ., από 13½ μετζίτια που αντιστοιχούν σε 405 γρ., από 11½ κουσαρέλια που αντιστοιχούν σε 16 γρ., 6 γρ. λιανώματα, 1818 γρ. πακίρες, 448 γρ. από κερί, 100 γρ. από λάδι Δημήτρη Τριχά, 47 γρ. από χαρτόσημα, 435 γρ. από σύναξη παλαιών τόκων και 84 γρ. από Γεώργιο Κλούτζου.

Από το 1878 αρχίζουν ν' αναγράφονται στον κώδικα και πρακτικά που διαφωτίζουν το ρόλο που έπαιξαν οι διάφοροι φορείς που λειτούργησαν στη Θάσο κατά την τελευταία περίοδο της τουρκοκρατίας. Από ένα τέτοιο πρακτικό μαθαίνουμε για την ύπαρξη της Γενικής Εφορίας, που συστήθηκε για να εποπτεύει τους εφόρους των σχολών, τους επιτρόπους των εκκλησιών και να διαχειρίζεται το δημοτικό φόρο. Περιόδευε μία ή δύο φορές το χρόνο σε χωριά της Θάσου και συνόδευε συνήθως το μητροπολίτη στις περιοδείες του. Το σχετικό πρακτικό, που συντάχτηκε στις 24 Ιουλίου 1878 και υπογρά-

φεται από τον πρόεδρο της Γενικής Εφορίας Θεόδωρο Παπαοικονόμου, τον ταμία Δημήτριο Θωμαΐδη και το μέλος Ν. Βασιλείου, αναφέρει τα εξής:

Εκκλησίας Κάστρον
περιοδεία 23 Ιουλίου 1878

Εν τω χωρίω τούτω επί παρουσία του πανιερωτάτου και σεβασμιωτάτου αρχιερέως ημών κυρίου κυρίου Ιερωνύμου ήρξατο την εκκαθάρισιν πάντων των λογαριασμών τη συναίνεσι και συνδρομή πάντων των προκρίτων, ως ην εφικτόν, διορίζουσα εφόρους μεν του Σχολείου τους κυρίους Αναγνώστην Παναγιώτον, Κωνσταντίνον Μεταξά και Γεώργιον Κωνσταντίνου, επιτρόπους δε της εκκλησίας τους κυρίους Γιαννάκην Ασημίνης ταμίαν, Δημήτριον Π. Ιωάννου εισπράκτορα και Αναγνώστην Τρουμπαλή γραμματέαν. Εξεκαθαρίσθησαν δε πάντως οι μέχρι τούδε πεπαλαιωμένοι λογαριασμοί καθαρώς, ων το ενεργητικόν ονοματωδώς διαλαμβάνεται απέναντι. Αι δε χρεωστικάί των οφειλόντων αυθημερόν παρεδόθησαν προς τους κυρίους εφόρους της εκκλησίας επί παρουσία πάντων υπισχνουμένους ότι θέλουσι διατηρήσει πάσαν άοκνον επιμέλειαν και φροντίδα, και ως την β' περιοδείαν θέλουσι δώσει λογοδοσίαν των πράξεων αυτών.

Εν Κάστρω τη 24 Ιουλίου 1878

Η Γενική Εφορία

ο Πρόεδρος

ο Ταμίας

Τα μέλη

Θεόδωρος Π' Οικονόμου

Α. Θωμαΐδης

Ν. Βασιλείου

Από το πρακτικό αυτό συνάγεται ότι ο διορισμός των εφόρων του σχολείου και των επιτρόπων της εκκλησίας γινόταν από τη Γενική Εφορία με τη συναίνεση των προκρίτων της κάθε κοινότητας και την έγκριση του μητροπολίτη ή του νομίμου αναπληρωτή του. Στην πληρωμή των δασκάλων προέβαινε η Γενική Εφορία με χρήματα που προέρχονταν από το δημοτικό φόρο και από τα έσοδα της εκκλησίας. Σημείωση που αναγράφεται στον κώδικα αναφέρει: «Κατά την εκποίησην την γενομένην εν δημοπρασία του δημοτικού φόρου οφείλει ο Αναγ. Π' Οικονόμου λίρ. οθ. 21½, ούτινος η χρεωστική ευρίσκεται εν τω ταμία της Γενικής Εφορίας κυρίω Α. Θωμαΐδη. Αυθημερόν εμετρήθησαν χίλια τετρακόσια οκτώ γρ. στους εφόρους της σχολής, τα μεν εννεακόσια επτά 907.10 πηγάζοντα εκ του δημοτικού φόρου, τα δε 500.30 εκ της εκκλησίας, οίτινες εμέτρησαν εις τον διδάσκαλον Θ. Π' Οικονόμου»⁹.

9. Ο Θεόδωρος Παπαοικονόμου ήταν δάσκαλος στο Κάστρο και παράλληλα ασκούσε και τα καθήκοντα του προέδρου της Γενικής Εφορίας.

Η Γενική Εφορία συνοδεύοντας το μητροπολίτη Ιερώνυμο ξαναπέρασε από το Κάστρο τον επόμενο χρόνο. Από πρακτικό, που συντάχτηκε στις 27 Ιουλίου 1879 και υπογράφεται μόνο από τον πρόεδρο Θεόδωρο Παπαοικονόμου και από το μέλος Νικόλαο Βασιλείου, μαθαίνουμε ότι επίτροποι της εκκλησίας διορίστηκαν πάλι ο ταμίας Γιαννάκης Ασημίνης και ο εισπράκτορας Δημήτριος Παπα-Ιωάννου, αντικαταστάθηκε μόνο ο γραμματέας Αναγνώστης Τρουμπαλής με το Βασίλειο Μάρκου, ενώ τα ονόματα των εφόρων της Σχολής δεν αναφέρονται και το σημείο εκείνο του πρακτικού αφήνεται κενό. Η Γενική Εφορία ανέλαβε και καθήκοντα Ορφανοεπιτροπής, αφού στο τέλος του πρακτικού αναφέρεται: «*Η Γενική Εφορία και Ορφανοεπιτροπή*». Άλλωστε τα ίδια πρόσωπα υπογράφουν και ως Ορφανοεπιτροπή Θάσου στην πράξη της 28ης Ιουλίου 1879 που ακολουθεί. Το πρακτικό αυτό υπογράφεται από τον πρόεδρο Θεόδωρο Παπαοικονόμου, το γραμματέα Ν. Ιωαννίδη και το μέλος Ν. Βασιλείου. Δεν υπογράφεται από τον ταμία Δ. Θωμαΐδη, που φαίνεται ότι δεν ακολούθησε το μητροπολίτη στη νέα περιοδεία του, ενώ υπογράφεται από το γραμματέα Ν. Ιωαννίδη, ο οποίος απουσίαζε από την πρώτη περιοδεία του περασμένου χρόνου. Η πράξη της 28ης Ιουλίου 1879 υπογράφεται και από τους δημογέροντες του Κάστρου. Έτσι μαθαίνουμε και τα ονόματα αυτών που αποτελούσαν την προεστοδημογεροντία του Κάστρου το έτος 1879. Αυτά είναι: Μάρκος Βασιλείου, Αναγνώστης Γεωργίου, Δημήτριος Πηρζαμάνης¹⁰, Αναγνώστης Παπα-Ιωάννου, Κωνσταντίνος Μεταξάς και Γιαννάκης Βασιλείου. Στις 8 Ιανουαρίου 1880 συνήλθε όλη η κοινότητα του Κάστρου για να θεωρήσει τα έσοδα και τα έξοδα της εκκλησίας του 1879. Από τη θεώρηση που έγινε βρέθηκαν τα έσοδα 6793 γρ. και τα έξοδα 6740 γρ., το δε περίσσευμα των 53 γρ. μεταφέρθηκε για το επόμενο έτος.

Τα ομόλογα της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου από 14 που ήταν το 1868 γίνονται 30 το 1880. Η σχετική κατάσταση που πέρασε στον κώδικα αναγράφει τον αύξ. αριθ., το όνομα και το επίθετο του οφειλέτη, το όνομα και το επίθετο του εγγυητή και το ποσόν που δανείσθηκε ο καθένας από την εκκλησία. Από την κατάσταση αυτή μαθαίνουμε ότι ο Αθανάσιος Θεοδώρου με εγγυητή το Δημ. Παπαϊωάννου οφείλει 600 γρ., ο Βασίλειος Μάρκου με εγγυητή τον Αναγν. Λεμονή οφείλει 150 γρ., ο Αυγουστής Βασιλικού με εγγυητή τον Αναστάσιο Αυγουστή οφείλει 1200 γρ., η Σωτήρω Μ. Ευγενή 300 γρ., ο Αναγνώστης Γεωργίου 600, ο Αναγνώστης Παπαϊωάννου 370, ο Σωτήριος Κυριακού 150, ο Ιωάννης Χατζή 540, ο Γιάννης Λιόγκας 115, ο Παναγιώτης Γ. Φαρμάκης 300, ο Γιαννάκης Γεωργίου 330, η Ξουνιχία Παπα-

10. Το επίθετο αυτό αλλού αναφέρεται Μπιρζαμάνης ή Βιρζαμάνης ή Περζαμάνης. Σήμερα αναφέρεται ως Βερζαμάνης.

οικονόμου 1615, ο Ιωάννης Λοβολίνας 182, η Κυριακή χήρα 314, ο Σωτήριος Μπηρζαμάνης 180, ο Κων /νος Κουτέβου 232, ο Μανώλης Πιστέλας 615, ο Ιωάννης Ψυχούδα 720, ο Δημήτριος Γεωργάκη 108, ο Γεώργιος Κομλίκης 540, ο Σωτήριος Λυζικού 535, ο Παναγιώτης Βλάχος 509.20, ο Δημήτριος Καρτάλης 800.10, ο Αυγουστής Παναγιώτου 254, ο Δημήτριος Νικολάου 254, ο Παναγιώτης Λασκαρή 254, ο Μάρκος Δημητρίου 254, ο Ιω. Δ. Σωτήρης 254, ο Γιαννάκης Γεωργίου 770 και ο Μάρκος Δημητρίου 275. Συνολικά η εκκλησία διέθεσε για δάνεια 13.720 γρ. και 30 παράδες.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το πρακτικό της 21ης Ιουλίου 1881, που υπογράφεται από κατοίκους του Κάστρου, για την απαγόρευση τοποθέτησης παιγνιδιών σε καφενεία ή στην πλατεία που βρίσκεται κοντά στην εκκλησία και τη σχολή και απλώνεται από το κονάκι μέχρι το σπίτι του Μάρκου Βασιλείου. Απαγορεύεται ακόμα και ο χορός στην πλατεία. Ο καφεπώλης ή ο ιδιώτης που θα παραβίαζε αυτή την απόφαση θα τιμωρούνταν με πρόστιμο πέντε λιρών. Παραθέτουμε το ίδιο το πρακτικό, όπως διατυπώνεται από τον ίδιο το συντάκτη του: *«Διά του παρόντος ημών γραμματος δημοποιούμεν οι υποφαινόμενοι κάτοικοι της κόμης Κάστρου, ότι συνελθόντες άπαντες επί τ' αυτό απεφασίσαμεν κοινώς και ομοφώνως, ώστε εάν τις εκ των εχόντων καφενεία περίξ της εκκλησίας και της σχολής μας πάρη παιγνίδια και παίξωσιν εντός του καφενείου του ή έξω εις την πλατείαν την ούσαν πλησίον των ειρημένων καταγωγίων και εκτεινομένων από το κονάκιον μέχρι της οικίας του Μάρκου Βασιλείου και συγκροτήση χορόν επ' αυτής, εκείνος υποχρεούται να πληρώση πρόστιμον εις την ιεράν εκκλησίαν μας πέντε λίρας οθωμανικής αναμφιλέκτως· προς ευχερεστέραν κατάληψιν των μερών εξ ων απαγορεύονται τα παιγνίδια εισί τα επόμενα: το καφενείον του προεστότος, του Ιωάννου Νικήτα, του Ιωάννου Οικονόμου, του Μαστορογιαννάκη, του Γεωργίου Κλούτσου και Μάρκου Βασιλείου, ως και τον Γιαννάκη Λασκαρίνας. Εις το ειρημένον πρόστιμον υπάγεται και όστις άλλος εκ των κατοίκων πάρει παιγνίδια εις το ορισθέν μέρος. Διό εις ένδειξιν συνετάγη η παρούσα ημών γραπτή κοινή απόφασις, ήτις υπογράφεται παρ' απάντων ημών των κατοίκων, και επικυρούται και παρά του τρισεβάστου αρχιερέως μας αγίου Μαρωνείας κωρίου κον Ιερωνύμου και υποφαινόμεθα. Κάστρω της Θάσου τη 21 Ιουλίου 1881. Ιωάννης Αναγνωστούδι. Μάρκος Βασιλείου. Ιωάννης Α. Οικονόμου. Ιωάννης Παπα-Πέτρου. Γεώργιος Κλούτσου. Γιαννάκης Νικήτα. Αυγουστής Σωτηρίου. Αναγνώστης Γεωργίου. Αναγνώστης Λεμονή. Γιάννης Σεργίου. Γιάννης Χατζή. Γιαννάκης Γεωργάκη. Δημήτριος Μπιρζαμάνη. Αναγνώστης Παπαϊωάννου. Βασίλειος Μάρκου. Δημήτριος Αυγουστή. Κωνσταντής Μεταξά. Δημήτριος Παπαϊωάννου και Γεώργιος Κωνσταντίνου. Ακριβές αντίγραφο».*

Το 1881 θεωρούνται οι λογαριασμοί του 1880, όταν ήταν επίτροποι ο Γιαννάκης Αυγουστή και ο Αναγνώστης Τρομπαλής. Στις 4 Φεβρουαρίου 1882 συντάσσεται πράξη παράδοσης 32 ομολόγων στον αρχιερατικό επίτροπο Γιαννάκη Βασιλείου αλλά η πράξη αυτή δεν υπογράφεται και μένει ανενεργή, τοποθετημένη μέσα σ' ένα πλαίσιο. Κάτω απ' αυτή την πράξη την ίδια ημέρα αναγράφεται μια δεύτερη πράξη που αναφέρει: «1882 Φεβρουαρίου 4. Παραδόθησαν τα τριάκοντα δύο ομόλογα ως φέρουσιν τον αριθμόν των ως όπισθεν καταλόγου ονοματωδώς εις την επιτροπήν της εκκλησίας κύριον Ιωάννην Αγγέλου και Δ. Βλάχον· οφείλωσιν δε να παραδώσουν αυτά όποτε θέλουν ζητηθούν. Ιωάννης Αγγέλου έλαβα και υπόσχομαι και ως αγράμματος υπογράφομαι κατά διαταγήν μου παρά του κ. Βασιλείου Μάρκου εγώ δε σταυροτυπώ.+ Ο προεστώς Ιωάννης Αναγνωστούδι μάρτυς. Γιαννάκης Βασιλείου μάρτυς. Αναγνώστης Λεμονή μάρτυς. Ανδρέας Α. Κρητικός. Γεώργιος Κουσαντίνου. Ιωάννης Βασιλείου μάρτυς». Η ίδια προεστοδημογεροντία του Κάστρου υπογράφει και στην επόμενη σελίδα του κώδικα κάτω από τη φράση: «Εξοφλήθησαν οι παρόντες επίτροποι μέχρις οβολού». Ακολουθεί η σημείωση που αναφέρει ότι είχαν εισπραχθεί το 1880 από τόπους και γυναικεία στασίδια 66 γρ. το καθένα από το Γεώργη Κουσαντή, Δημήτριο Κουσαντή, Γιαννάκη Αυγουστή, Ιωάννη Σεργίου, Ιωάννη Αγγέλου και Βασίλειο Γιαννάκη.

Ο απολογισμός των εσόδων και εξόδων της εκκλησίας γινόταν συνήθως το μήνα Ιανουάριο. Όσο προχωρούν όμως τα χρόνια, τόσο προχωρούν και σε μήνες του επόμενου έτους. Γι' αυτό στον απολογισμό του 1880 αναφέρεται ότι θεωρήθηκε ο απολογισμός του 1880 μέχρι το 1881. Το ίδιο γίνεται και στον επόμενο απολογισμό που θεωρείται στις 2 Μαΐου 1882. Η σχετική σημείωση αναφέρει: «Εθεωρήθη ο λ/σμός των επιτρόπων της εκκλησίας του Δημητρίου Βλάχου και Ιωάννου Αγγέλου από 1881 μέχρι το 1882. Εθεωρήθη Μαΐου 2» με έσοδα 5.179.30 και έξοδα 5.077 γρ.

Ο απολογισμός του 1882-83 γίνεται από τον επίτροπο Γιαννάκη Ασημίνης με έσοδα και έξοδα 3.754 γρ. Ο ίδιος επίτροπος κάνει και τον απολογισμό του 1883 μέχρι το 1884 με έσοδα 5.029 γρ. και έξοδα 4.460 γρ. Το περίσσευμα των 569 γρ. μεταφέρεται στο κεφάλαιο των συναθροισμένων τόκων της εκκλησίας. Η τελευταία αυτή πράξη υπογράφεται στις 27 Αυγούστου 1884 και από τον προεστό Φίλιππο Α. Κρητικό και από τους δημογέροντες Γιαννάκη Βασιλείου, Αναγνώστη Λεμονή, Βασίλειο Μάρκου, Δημήτριο Παπαϊωάννου, Δημήτριο Μπιρζαμάνη, Γεώργιο Αγγέλου και Αναγνώστη Σωτηρίου.

Στις 19 Σεπτεμβρίου 1883 παρατίθεται μια κατάσταση που περιέχει 37 χρεομόλογα των κατοίκων του Κάστρου προς την εκκλησία. Στην κατά-

σταση αυτή αναγράφεται ο αύξ. αριθ. του ομολόγου, το όνομα και το επίθετο του οφειλέτη, το όνομα και το επίθετο του εγγυητή και το ποσό του δανείου. Στο τέλος της κατάστασης σημειώνεται: «*Η Κοινότης οφείλει διά χρεωστικής της 400 γρ. Ομοίως η Κοινότης οφείλει 16 αρ. μ(ετζίτια), ήτοι 528 γρ.*». Και συνεχίζει: «*Εμετρήθησαν τω Μαρωνείας προς αποπλήρωσιν της επιχορηγήσεως προς ενκολίαν εκ των άνω χρημάτων τριάκοντα δύο αρ. μ(ετζίτια), άτινα θα πληρώση η Κοινότης προς την ιεράν εκκλησίαν εντός ολίγου διαστήματος*». Διαπιστώνεται ότι οι οικονομικές δυσκολίες της κοινότητας αντιμετωπιζόνταν με χρήματα της εκκλησίας. Στις 21-9-1883 υπογράφεται η παραπάνω κατάσταση από τον προεστό Ιωάννη Αναγνωστούδη και τους δημογέροντες Γιαννάκη Βασιλείου, Γεώργιο Αγγέλου και Γιάννη Σεργίου. Ακολουθεί η σημείωση που αναφέρει: «*Τα ανωτέρω τριάκοντα επτά ομόλογα ως και τα μετρητά παρεδόθησαν τω επιτρόπω της ι. εκκλησίας Γιαννάκη Ασημένιας. Ο Μαρωνείας Ιερόνυμος*».

Στις 27 Αυγούστου 1884 νέα κατάσταση περιέχει 44 ομόλογα. Στις 28 Αυγούστου 1884 υπογράφεται από τους επιτρόπους Μάρκο Βασιλείου και Γιαννάκη Βασιλείου, από τον προεστό Φίλιππο Α. Κρητικό και από τους δημογέροντες και προκρίτους Δημήτριο Παπαϊωάννου, Αναγνώστη Λεμονή, Δημήτρη Πιρζαμάνη, Γεώργιο Αγγέλου και Κωστατή Μεταξά.

Στις 6 Δεκεμβρίου 1886 μια σημείωση του εκκλησιάρχη Γεωργίου Αγγέλου αναφέρει ότι ο Βασιλικός Γιαννάκη «*αγόρασι 1 στασίδι χαυιλά στον χουρό δεξιά*». Στις 29 Ιουλίου 1887 παρατίθεται κατάσταση 70 χρεομολόγων των κατοίκων προς την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου, που ανέρχονται συνολικά σε 25.703 γρ. Στις 21 Ιουλίου 1888 άλλη κατάσταση χρεομολόγων φθάνει συνολικά στο ποσό των 28.124:20 γρ. Στο τέλος της κατάστασης αυτής ο μητροπολίτης Κωνστάντιος σημειώνει: «*Εδόθησαν εις τον Γιαννάκη Ασημίνης εκκλησιάρχην διά το καμπαναριόν γρ. 2.500. Εθεωρήθησαν οι λ/σμοί της εκκλησίας του Αγ. Αθανασίου επί της επιτροπείας του Γιαννάκη Ασημίνης. Επίσης εθεωρήθη και του Αγίου Γεωργίου. Έδωκεν λ/σμόν Γεώργιος Κ. Σγουρίδης με περίσσευμα γρ. 540. Μένει να παραβληθεί ο λ/σμός με το κατάστιχον του κ. Κοντογεώργη. Να ληφθεί ο λ/σμός της ασβέστου παρά της εφορίας και 7 λιρών της εκκλησίας βιβλίων παρά του Γεωργ. Κ. Σγουρίδου και του κ. Φιλίππου Κρητικού. Ο Μαρωνείας Κωνστάντιος επιβεβαιού. Για πρώτη φορά μνημονεύεται η εκκλησία του Αγίου Γεωργίου, που βρισκόταν στη Μέση, σημερινά Καλύβια των Λιμεναριών. Νέα κατάσταση της 16ης Σεπτεμβρίου 1889 περιέχει 83 χρεομολόγα της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου με συνολικό ποσό χρεών 29.912 γρ. και 20 παράδων. Ακολουθεί η πράξη που επιβεβαιώνεται από το μητροπολίτη Μαρωνείας Χρυσανθο και αναφέρει: «*Σήμερον 15 Σεπτεμβρίου 1889 συνελθόντες οι πρόκρι-**

τοι του χωρίου Κάστρου εις γενικήν συνέλευσιν υπό την προεδρίαν του πανιερωτάτου μητροπολίτου Μαρωνείας κυρίου Χρυσάνθου και λαβόντες υπ' όψιν τους λογ/σμούς αμφοτέρων των επιτροπών της τε επιτροπής του Αγίου Αθανασίου και της του Αγίου Γεωργίου εύρον αυτούς καλώς έχοντας. Μετά ταύτα εξελέγησαν επίτροποι μεν του Αγίου Αθανασίου οι κύριοι Αναγνώστης Σωτηρίου και Ιωάννης Χατζή, οι δε του Αγίου Γεωργίου έμειναν οι αυτοί. Το δε όπισθεν καταστατικόν της ιερής εκκλησίας εξ ομολόγων 83 εδόθη εις τον αρχιερατικόν επίτροπον Γιαννάκη Βασιλείου. Φίλιππος Α. Κρητικού. Ιωάννης Αναγνώστου. Γεώργιος Κωνσταντίνου. Κ. Οικονομίδης. Μάρκος Βασιλείου. Ο Μαρωνείας Χρυσάνθος επιβεβαιοί».

Στις 12 Ιουλίου 1890 προτάσσεται νέα κατάσταση 61 χρεομολόγων. Κάτω απ' αυτή την κατάσταση η σχετική πράξη αναφέρει: «Σήμερον 12 Ιουλίου 1890 συνελθόντες οι πρόκριτοι του χωρίου Κάστρου εις γενικήν συνέλευσιν υπό την προεδρίαν του πανιερωτάτου μητροπολίτου Μαρωνείας κυρίου Χρυσάνθου και λαβόντες υπ' όψιν τους λ/σμούς αμφοτέρων των επιτροπών της τε επιτροπής του Αγίου Αθανασίου και της του Αγίου Γεωργίου εύρον αυτούς καλώς έχοντας, εφ' ω συνετάχθησαν οι εξής ισολογισμοί». Ακολουθούν οι ισολογισμοί των δύο εκκλησιών και κλείνει η πράξη με τα εξής: «Μετά ταύτα εξελέγησαν επίτροποι μεν του Αγίου Αθανασίου οι κύριοι Δημήτριος Παπαϊωάννου και Ιωάννης Κυριακού, τον δε Αγίου Γεωργίου οι κύριοι Γιαννάκης Ασημένιας και Γεώργιος Βασιλείου. Το δε όπισθεν καταστατικόν της ιερής εκκλησίας εξ ομολόγων 61 εδόθη εις τον αρχιερατικόν επίτροπον Γιαννάκη Βασιλείου». Η πράξη αυτή υπογράφεται από τους προεστοδημογέροντες και προκρίτους του Κάστρου Φίλιππο Α. Κρητικού, Μάρκο Βασιλείου, Κ. Οικονομίδα, Ιωάννη Αναγνώστου, Γεώργιο Κωνσταντίνου, Δημήτριο Βιρζαμάνη, Αναστάσιο Α. Ιατρό, Αναγνώστη Σωτηρίου, Δημήτριο Μπιρζαμάνη, Βασίλειο Μάρκου, Γεώργιο Αγγέλου και Ιωάννη Χατζή. Επιβεβαιοί την πράξη ο Μαρωνείας Χρυσάνθος.

Την κατάσταση της 15ης Οκτωβρίου 1892 με 62 χρεομόλογα της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου επιβεβαιοί ο μητροπολίτης Μαρωνείας Χρυσάνθος, ενώ την κατάσταση του Ιουλίου του 1894 με 72 χρεομόλογα επιβεβαιοί ο νέος μητροπολίτης Μαρωνείας Γαβριήλ. Ο ισολογισμός της διαχείρισης της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου από 24-6-1892 έως 7-8-1895 γίνεται από τον Ιωάννη Χατζή, ενώ για την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου από 22-9-1892 έως 29-6-1895 γίνεται από τον Ιωάννη Αγγέλου. Τους ισολογισμούς αυτούς υπογράφει από τη μια η εξελεγκτική επιτροπή, που αποτελείται από τον Παναγιώτου Ν., Δημήτριο Καρτάλη, Ιωάννη Λιόγκα, Μάρκο Βασιλείου, Γεώργη Κουστατίνου, Ιωάννη Κυριάκου και Κωνσταντίνο Νικολάου, και από την άλλη η προεστοδημογεροντία Κάστρου, που αποτελεί-

ται από τον Αναστάσιο Α. Ιατρό, Γεώργιο Αγγέλου, Κ. Οικονομίδα και Βασίλειο Μάρκου. Ακολουθεί κατάσταση χρεομολόγων της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου τον Αύγουστο του 1895 με 72 χρεομολόγα και πράξη που αναφέρει: «*Τα ανωτέρω ομολόγα παρεδόθησαν και αύθις τω ημετέρω αρχιερατικώ επιτρόπω Γιαννάκη Βασιλείου προς διαφύλαξιν, το δε εισπραχθέν ποσόν εκ τόκων και κεφαλαίων ομολόγων συμποσούμενον εις γρόσια εξ χιλιάδες εκατόν ενενήκοντα γρόσια (αριθ. 6.190) παρεδόθησαν εκτάκτως τη προεστοδημογεροντία προς φύλαξιν διά επειγούσας ανάγκας της Σχολής, δικαιωμένη ίνα τοκίση εξ αυτών ποσόν ουχί ανώτερον των δέκα λιρών οθωμ. (10). Εν Κάστρω τη 14 Αυγούστου 1895*». Την πράξη αυτή υπογράφει από τη μια ο πρόεδρος, και αντί του Μαρωνείας Ιωακείμ ο αρχιερατικός επίτροπος αυτού Γιαννάκης Βασιλείου, και από την άλλη η προεστοδημογεροντία Κάστρου, ήτοι ο προεστώς Αναστάσιος Α. Ιατρός και οι δημογέροντες Βασίλειος Μάρκου, Κ. Οικονομίδης και Γεώργιος Αγγέλου.

Οι ισολογισμοί των ετών 1895-1896 γίνονται από το Δ. Σγουρίδη και Ιωάννη Γ. Λασκαρίνας για την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου και από τον Ιωάννη Κυριάκου και Γιαννάκη Αυγουστή για την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου. Ακολουθεί η κατάσταση της 27ης Ιουλίου 1896 της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου που περιέχει 74 χρεομολόγα. Στη συνέχεια οι ισολογισμοί των ετών 1896-1897 επικυρώνονται χωριστά. Ο ισολογισμός της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου γίνεται πάλι από τους ίδιους επιτρόπους Δ. Σγουρίδη και Ι. Λασκαρίνας για το χρονικό διάστημα 23-7-1896 έως 27-7-1897. Οι ίδιοι επίτροποι της εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου κάνουν τον ισολογισμό από 11-8-1896 έως 27-7-1897. Ο κάθε ισολογισμός υπογράφεται χωριστά από το μητροπολίτη Μαρωνείας Ιωακείμ και από τα μέλη της εξελεγκτικής επιτροπής Βασίλειο Μάρκου, Ιωάννη Καΐδη, Αναγνώστη Σωτηρίου και Θ. Αντωνιάδη.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το πρακτικό της 1ης Αυγούστου 1897, όπου η κοινότητα Κάστρου αντιλαμβάνεται την αξία της παιδείας και αποφασίζει να προσλάβει ένα δάσκαλο πτυχιούχο, πεπειραμένο και με μισθό 30-35 λιρών. Παραθέτουμε το ίδιο το πρακτικό: «*Σήμερον την 1ην Αυγούστου 1897 συνελθόντες εις τακτικήν συνεδρίασιν οι υποφαινόμενοι προεστοδημογέροντες και πρόκριτοι της χώρας Κάστρου υπό την προεδρίαν του πανιερωτάτου μητροπολίτου Αγίου Μαρωνείας και Θάσου κ.κ. Ιωακείμ. Εν πρώτοις ελάβομεν γνώσιν της εκθέσεως της εξελεγκτικής επιτροπής τας αφορώσας τους λ/σμούς της εφορίας και των εκκλησιών και ενεκρίναμεν αυτήν. Έπειτα επί τη βάσει των εξόδων των εκκλησιών κατά το ήμισυ προέβημεν εις εκλογήν επιτρόπων και ανεδείξαμεν διά μεν την εκκλησίαν του Αγ. Αθανασίου τους κους Γεώργιον Λουρέντζου γραμματέα και Ιωάννην Γεωργούδη ταμίαν, διά δε την εκ-*

κλησίαν του Αγίου Γεωργίου τους κους Γεώργιον Ζγουρίδην ταμίαν και Ιωάννην Λασκαρίνας εισπράκτορα, εφόρους δε της Σχολής με περιορισμόν των εξόδων τους κυρίους Αναγνώστην Σωτηρίου ταμίαν, Γεώργιον Αυγουστή εισπράκτορα και Αναγνώστην Λαζάρου γραμματέαν. Περί της λειτουργίας της Σχολής προκειμένον αποφασίζεται να λειτουργήσῃ αὐθις και κατά το έτος τούτο με ένα διδάσκαλον πτυχιούχον, πεπειραμένον, με μισθοδοσίαν τριάκοντα μέχρι το πολύ τριάκοντα πέντε λιρών, της εκλογής του προσώπου αφιομένης τη εφορία προεδρονομένη παρά του π. μητροπολίτου και της εγκρίσεως αυτού. Τούτων αποδεκτών γενομένων ελύθη η συνεδρίασις». Από την προεστοδημογεροντία και τους προκρίτους του Κάστρου την πράξη υπογράφουν μόνο ο προεστώς Αναστάσιος Α. Ιατρός και ο Θ. Αντωνιάδης. Ακολουθεί και η πράξη που αναφέρει: «Περί Ορφανοεπιτροπής δε προκειμένον αποφασίζεται και κατά το έτος τούτο η ίδια, προσλαμβανομένη και τον κ. Ιωάννου Καΐδου ως συνάδελφον». Η πράξη αυτή υπογράφεται από τον Αναστάσιο Α. Ιατρό, Βασίλειο Μάρκου, Γεώργιο Αγγέλου, Κ. Οικονομίδη, Μάρκο Βασιλείου, Φίλιππο Α. Κρητικού, Κ. Μεταξενιάδη, Ιωάννη Καΐδη, Ιωάννη Παπαοικονόμου, Ιωάννη Παπα-Γεωργίου, Φ. Κ. Οικονομίδη, Δ. Νικολάου, Γεώργιο Δημητρίου, Ιωάννη Α. Λεμονή, Άγγελο Ιωάννου, Ιωάννη Λασκαρίδη, Ιωάννη Αγγέλου και Δ. Καρτάλη. Την πράξη επιβεβαιοί ο Μαρωνείας Ιωακείμ.

Στις 2 Αυγούστου 1897 παρατίθεται κατάσταση της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου με 74 χρεομόλογα και την ίδια ημέρα συνέρχεται η προεστοδημογεροντία του Κάστρου σ' έκτακτη συνεδρίαση υπό την προεδρία του μητροπολίτη Ιωακείμ για να λύσει το θέμα που ανέκυψε ανάμεσα στην Κοινότητα και τον Κ. Δεδέμβαλη, «ζήτημα προερχόμενον εκ της διά δημοπρασίας πωλήσεως των εις θέσιν Λαγκάδα κειμένων αμπολαδίων και αγροελαιών των ορφανών Σωτηρίου Μάρκου». Η διαφορά λύθηκε συμβιβαστικά και αποφασίστηκε απ' όλους, ήτοι από τον πρόεδρο μητροπολίτη Μαρωνείας Ιωακείμ και από τους προεστοδημογέροντες Αναστάσιο Α. Ιατρό, Βασίλειο Μάρκου, Γεώργιο Αγγέλου, Κ. Οικονομίδη, Γιαννάκη Βασιλείου και Θ. Αντωνιάδη.

Το πρακτικό της 13ης Ιουλίου 1898 είναι ανυπόγραφο. Ακολουθούν οι ισολογισμοί των δύο εκκλησιών του Αγίου Αθανασίου και Αγίου Γεωργίου, που αρχίζουν από 2-8-1897 και λήγουν 12-7-1898. Ο πρώτος γίνεται από τον Ιωάννη Γεωργούδη και Γεώργιο Λορέντζο και ο δεύτερος από τον Γεώργιο Ζγουρά¹¹ και Γ. Βασιλείου. Τους ισολογισμούς υπογράφει η εξελεγκτική επιτροπή, που αποτελείται από τον Αν. Ιατρό, Μάρκο Βασιλείου, Γεώργιο Αγγέλου και Δημήτριο Παπαϊωάννου, και επιβεβαιοί ο μητροπολίτης Μαρω-

11. Αλλού αναφέρεται Ζγουράς ή Σγουρής και αλλού ως Σγουρίδης ή Ζγουρίδης.

νείας Ιωακείμ. Το πρακτικό της 13ης Ιουλίου 1898, που παρέμεινε ανυπόγραφο, ξαναγράφεται τέσσερις μέρες αργότερα και υπογράφεται από τους προεστοδημογέροντες και προκρίτους του Κάστρου Γ. Κουστατίνου, Βασίλειο Μάρκου, Αναγνώστη Σωτηρίου, Ιωάννη Καϊδη, Μάρκο Βασιλείου, Ι. Π' Γεωργίου, Φ. Κ. Οικονομίδα, Γεώργιο Δημητρίου, Αναστάσιο Α. Ιατρό, Γεώργιο Αγγέλου, Δημήτριο Παπαϊωάννου, Κων/νο Μεταξά, Στέργιο Ιωάννου, Κων/νο Νικολάου, Γεώργιο Σ. Λιζικό, Δ. Ν. Παπαοικονόμου, Ι. Γεωργούδη, Κων/νο Αντωνίου, Γεώργιο Λορέντζου, Αναγνώστη Λαζάρου, Γεώργιο Βασιλείου, Γεώργιο Κυπαρισσίου και Κ. Οικονομίδα. Το πρακτικό επιβεβαιού και ο μητροπολίτης Μαρωνείας Ιωακείμ. Επειδή παρουσιάζει ενδιαφέρον, γι' αυτό και το παραθέτουμε: «*Σήμερον την 17ην Ιουλίου 1898 συνελθόντες οι κάτωθι υποφαινόμενοι προεστοδημογέροντες και πρόκριτοι της χώρας Κάστρου υπό την προεδρίαν του πανιερωτάτου μητροπολίτου ημών κυρίου Ιωακείμ εις γενικήν συνέλευσιν, εν πρώτοις ελάβομεν γνώσιν της εκθέσεως της εξελεγκτικής επιτροπής της αφορώσης την διαχείρισιν των λ/σμών της εκκλησίας και εφορείας και ενεκρίναμεν αυτήν ως καλώς έχουσαν. Είτα προέβημεν εις ανάδειξιν των σωματείων και εξελέξαμεν επιτρόπους μεν της αγίας εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου διά την καλήν αυτών και ευσυνείδητον εργασίαν τους ιδίους, ήτοι τους κ.κ. Ιωάννην Γεωργούδη και Γεώργιον Λορέντζον· επιτρόπους του Αγίου Γεωργίου τους κ.κ. Γεώργιον Βασιλείου και Χρήστον Γεωργίου· εφόρους της Σχολής τους κ.κ. Γεώργιον Αυγουστή, Αναγνώστην Λαζάρου και Νικόλαον Βασιλείου· ορφανοεπιτρόπους δε τέλος με την υποχρέωσιν της διατηρήσεως τακτικών βιβλίων τους κ.κ. Αναστάσιον Ιατρόν, Γεώργιον Αγγέλου και Μάρκον Βασιλείου. Εγκριθέντος δε τέλος, προτάσει του προέδρου, του καταρτισμού καταλόγου επισήμων των ελαιοδένδρων των εκκλησιών υπό των ανωτέρω επιτρόπων, διελύθη η συνεδρίασις».*

Η κατάσταση με τα 85 χρεομόλογα της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου ανέρχεται στις 18 Ιουλίου 1898 σε 38.823 γρόσια, γεγονός που αποδεικνύει και την ανθηρότητα των οικονομικών της εκκλησίας. Ο ισολογισμός της παραπάνω εκκλησίας από 17-7-1898 έως 15-8-1899 γίνεται από το Γ. Λορέντζο και Ι. Γεωργούδη, ενώ του Αγίου Γεωργίου από 23-8-1898 έως 15-8-1899 από το Γεώργιο Βασιλείου και Ιωάννη Αγγέλου. Τους ισολογισμούς υπογράφει η εξελεγκτική επιτροπή Γ. Κουστατίνου, Βασίλειος Μάρκου, Ιωάννης Καϊδης, Ι. Παπαγεωργίου και Φ. Κ. Οικονομίδης και επιβεβαιού ο αρχιμανδρίτης Μιχαήλ ως αντιπρόσωπος του μητροπολίτη Ιωακείμ. Ο ίδιος αρχιμανδρίτης Μιχαήλ Τριανταφυλλίδης ως αντιπρόσωπος του Ιωακείμ επιβεβαιού και την πράξη της 17ης Αυγούστου 1899, που υπογράφουν οι προεστοδημογέροντες και πρόκριτοι του Κάστρου Γ. Κουστατίνου, Βασίλειος

Μάρκου, Ιωάννης Α. Καϊδης, Γεώργιος Λορέντζου και Παναγιώτης Α. Προέδρου. Στην πράξη αυτή αναφέρεται: «... εθεωρήσαμεν την εξέλεγξιν των λ/σμών της ιεράς εκκλησίας και του γενικού ταμίου της εφορίας και ενεκρίναμεν αυτούς ως καλώς έχοντες. Είτα προέβημεν εις ανάδειξιν των σωματείων. Επειδή η εν ενεργεία επιτροπή ειργάσθη μετά ζήλου και προθυμίας, ενεκρίναμεν να παρακαλέσωμεν αυτούς όπως και αύθις κατά το έτος τούτο εργασθώσιν ως επίτροποι της εκκλησίας οι κ. Ιω. Γεωργούδης και Γεώργιος Λορέντζος διά την εκκλησίαν του Αγίου Αθανασίου, ως επίτροποι δε διά την εκκλησίαν του Αγίου Γεωργίου οι κ. Γεώργιος Βασιλείου και Ιω. Αγγέλου· όσον αφορά την εφορίαν και τον γενικόν ταμίαν εξελέγξαμεν τους κ. Νικόλαον Βασιλείου, Γεώργιον Αυγουστή, Αναγνώστην Λαζάρου και Σταυρόπουλον Ιωάννου». Με την ίδια ημερομηνία της 17ης Αυγούστου 1899 ακολουθεί κατάσταση με 85 χρεομόλογα της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου. Η κατάσταση αυτή συμπληρώνεται την ίδια χρονιά με άλλα έξι χρεομόλογα της ίδιας εκκλησίας σε κατοίκους του Κάστρου.

Στις 9 Ιουλίου 1900 διέρχεται από το Κάστρο ο επίσκοπος Αβύδου Νικόδημος ως αντιπρόσωπος του μητροπολίτη Μαρωνείας. Η σχετική πράξη που συντάσσεται υπογράφεται από τον Αναγνώστη Σωτηρίου, Κωστατή Μεταξά, Ιωάννη Καϊδη, Γ. Λορέντζου, Π. Α. Προέδρου, Φίλιππο Α. Κρητικό, Γεώργιο Κουστατίνου και Δημήτριο Ζαγοριανό. Στην πράξη αυτή αναφέρεται ότι εκλέχτηκαν ο Αύγουστος Αναστασιάδης, Κων/νος Μεταξενίου, Αναγνώστης Σωτηρίου και Ιωάννης Αναγνώστου Παπαϊωάννου «δι' επιθεώρησιν των λογαριασμών της ιεράς εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου και την του Αγίου Γεωργίου, ως και του κοινού ταμίου, υποβάλη δε το πόρισμα των εργασιών εν γενική συνελεύσει». Ακολουθούν οι δύο ισολογισμοί, τους οποίους υπογράφει ο Αναγνώστης Σωτηρίου, Κωστατής Μεταξάς και Ιωάννης Αναγνώστου ως εξελεγκτική επιτροπή και επιβεβαιοί ο επίσκοπος Αβύδου Νικόδημος ως αντιπρόσωπος του μητροπολίτη.

Άλλη πράξη που επιβεβαιοί στις 12-7-1900 ο ίδιος επίσκοπος Αβύδου Νικόδημος και υπογράφεται από τους προεστοδημογέροντες και προκρίτους του Κάστρου Γεώργη Κουστατίνου, Αναγνώστη Σωτηρίου, Α. Α. Ιατρό, Φίλιππο Α. Κρητικό, Δημήτριο Κωστατή, Κωστατή Μεταξά, Ιωάννη Α. Καϊδη, Παναγιώτη Α. Προέδρου και Γεώργιο Σ. Λυζικό αναφέρει τα εξής: «... εθεωρήσαμεν την εξέλεγξιν των λογαριασμών των ιερών εκκλησιών Αγίου Αθανασίου και Αγίου Γεωργίου και της εφορίας της σχολής και ενεκρίναμεν αυτούς ως καλώς έχοντες· είτα δε προέβημεν εις την ανάδειξιν σωματείων και επιτρόπους μεν της ιεράς εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου εξελέξαμεν τους κ. Γεώργιον Λορέντζον και Βασίλειον Σγουρίδην, της δε εκκλησίας του Αγίου Γεωργίου εξελέξαμεν τους κ. Αναγνώστην Δ. Βιρζαμάνην και

Νικόλαον Βασιλείου, εφόρους δε τους κ. Ιωάννην Αναγνώστου, τον Σταυρόπουλον Ιωάννου και Βασιλικόν Σλαούν. Τούτων ούτω παμψηφεί εγκριθέντων διελύθη η συνεδρίασις. Διωρίσθη δε και ορφανοεπιτροπή εκ των κ. Γεωργίου Φιλίππου, Αναστασίου Ιατρού και Κωνσταντίνου Σγουριδής». Στις 13-7-1900 ακολουθεί μια κατάσταση με 92 χρεομόλογα της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου και στις 13-9-1901 άλλη μια που περιέχει 105 χρεομόλογα με συνολικό ποσό δανεισμού 44.230 γρ. και 75 παράδες. Στις 14-9-1901 η πράξη του μητροπολίτη Μαρωνείας Κωνσταντίου, η οποία υπογράφεται από 22 προεστοδημογέροντες και προκρίτους του Κάστρου, αναφέρει ότι ορίζονται επίτροποι της άνω εκκλησίας (δηλ. Αγίου Αθανασίου) ο Γεώργιος Λορέντζος και Γιάννης Γεωργουδής, της κάτω εκκλησίας (δηλ. Αγίου Γεωργίου), που λεγόταν τότε Μέση, σημερινά Καλύβια, ο Γεώργιος Βασιλείου και Παναγιώτης Ματθαίου, εφόρους της σχολής το Γιαννάκη Οικονομίδη, Κων/νο Αντωνίου και Νικόλαο Μαλιάτο και ορφανοεπιτρόπους τον Κων/νο Σγουριδής, Βασίλειο Μάρκου και Γεώργιο Φιλίππου γραμματέα. Η πράξη τελειώνει με τα εξής: «Επί τούτοις συνεφωνήσαμεν ως υποδιδ. τον κ. Αυγουστή Φιλίππου, ορίσαντες μισθόν δι' εν σχολικόν έτος λίρ. Τουρκ. δέκα (10), τον Α' διδάσκ. μένοντος του αυτού κ. Κυπάρισσου Γεωργιάδου επί ταις αυταίς συνθήκαις και αυτώ μισθώ (λίρ. Τ. τριάκοντα πέντε)». Η πράξη αυτή συντάχτηκε «Εν Κάστρω (Μέση)», γεγονός που σημαίνει ότι η συνεδρίαση έγινε στα Καλύβια των Λιμεναρίων.

Στις 17-9-1903 κατάσταση της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου, που την υπογράφει ο μητροπολίτης Μαρωνείας Νικόλαος, αναφέρει πάλι 105 χρεομόλογα. Από την εκκαθάριση των λογαριασμών των δύο εκκλησιών, που γίνεται στις 18-9-1903, διαπιστώνουμε την αύξηση των εσόδων της εκκλησίας, που μόνο από τους τόκους των χρεομολόγων ανέρχονται σε 10.153½ γρ. Η εκκλησία πλέον μπορεί και κινείται πιο άνετα. Από τον πίνακα των εξόδων παρατηρούμε ότι η εκκλησία πληρώνει μισθούς δασκάλων, δικαιώματα μητρόπολης και Πατριαρχείου, διατροφή και μετακίνηση αρχιερέα, έξοδα μουχτάρη, συμβάλλει οικονομικά σε κοινοτικά έργα, ενισχύει το Εθνικό Ταμείο, πληρώνει κανδηλανάπτριες κλπ.

Από πρακτικό της 14ης Αυγούστου 1904, το οποίο υπογράφουν ο Αναστάσιος Ιατρός, Κ. Γ. Σγουριδής, Κ. Μεταξάς, Γεώργιος Δ. Βλάχος, Γιαννάκης Βασιλείου και Γεώργιος Λορέντζου, μαθαίνουμε ότι συνεδρίασαν οι πρόκριτοι του Κάστρου με πρόεδρο το μητροπολίτη Μαρωνείας Νικόλαο, όπου «εθεωρήθησαν και εξηλέγχθησαν οι λ/σμοί της διαχειρίσεως των επιτρόπων της ι. εκκλησίας του Αγ. Αθανασίου Δανιήλ Μοναχού και Δημητρίου Σγουριδίου και εγκρίθησαν ως καλώς έχοντες. Ακολούθως δε γενομένης συσκέψεως περί εκλογής των επιτρόπων απεφασίσθη παμψηφεί να διορισθώσιν οι

αυτοί ως εκ της επιμελείας και προθυμίας των περί την εκπλήρωσιν των ανατεθειμένων αυτοίς καθηκόντων. Επί τούτοις εγένετο η παρούσα πράξις συν τη οριστική αποφάσει όπως εις το εξής η τε εξέλεξις των λ/σμών της επιτροπής και η εκλογή νέων μελών αυτής γένηται ουχί κατ' Ιανουάριον αλλά κατά την ενθάδε έλευσιν του Αρχιερέως». Αποφασίζεται οριστικά η θεώρηση των λ/σμών και η εκλογή των επιτρόπων των εκκλησιών, των εφόρων της σχολής και των μελών της ορφανοεπιτροπής να γίνεται το καλοκαίρι, όταν περνούσε ο Αρχιερέας από τα χωριά της Θάσου, και όχι τον Ιανουάριο. Δύο μέρες αργότερα, στις 16-8-1904, σε νέα συνεδρίαση θεωρούνται οι λογαριασμοί των εκκλησιών του Αγίου Γεωργίου της Μέσης και του Ευαγγελισμού της Θεοτόκου των Λιμεναριών. Αποφασίζεται να διορισθούν οι ίδιοι επίτροποι, ήτοι για την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου ο Σταυρόπουλος Ιωάννου και Γεώργιος Αυγουστή, για την εκκλησία του Ευαγγελισμού ο Αναγνώστης Περζαμάνης και Γεώργιος Νικολάου. Στη συνέχεια αποφασίστηκε να διορισθεί εξελεγκτική επιτροπή για έλεγχο των λ/σμών της Κοινότητας, που μέλη της ορίστηκαν ο Ι. Αναγνώστου, Παν. Αναγνώστου, Γ. Λορέντζου, Ι. Οικονομίδης και 'Αγ. Ιωάννου, «οίτινες μετά την εξέλεξιν των ειρημένων λ/σμών οφείλουσι να υποβάλωσι το πόρισμα της εργασίας των εις μέλλουσαν γενικήν συνέλευσιν».

Κατάσταση χρεομολόγων της 23ης Αυγούστου 1904 υπογράφεται από το μητροπολίτη Μαρωνείας Νικόλαο. Ο ίδιος μητροπολίτης Νικόλαος σε συνεδρίαση με τους προκρίτους του Κάστρου, που έγινε στις 7-8-1905, εκλέγουν τετραμελή εφορία της σχολής, που αποτελούνταν από τον Αύγουστο Α. Ιατρό, Ιωάννη Κωστή, Ιωάννη Κ. Μυλωνά και Παναγιώτη Προέδρου. Στη συνέχεια εξέλεξαν εξελεγκτική επιτροπή «προς εξέλεξιν των κοινοτικών λογαριασμών, αποτελουμένη εκ των κ.κ. Δημητρίου Παπαϊωάννου, Γ. Λορέντζου και Παν. Προέδρου, οίτινες εν συνεργασία μετά των εφόρων θα εξελέγξωσιν και εκκαθαρίσωσιν τους ειρημένους λ/σμούς και θα υποβάλωσι το πόρισμα του έργου των εις μέλλουσαν γενικήν συνέλευσιν». Οι ίδιοι πρόκριτοι με το μητροπολίτη Νικόλαο σε νέα συνεδρίασή τους στις 12-8-1905, αφού θεωρούν και εγκρίνουν τους λογαριασμούς των τριών εκκλησιών, εκλέγουν «παμψηφεί» επιτρόπους του Αγίου Αθανασίου τον Γεώργιο Λορέντζο και Δανιήλ Μοναχό, του Αγίου Γεωργίου το Δημήτριο Σγουρή, Δημήτριο Παπαϊωάννου και Αναγνώστη Σωτηρίου, της Ευαγγελιστρίας τον Αναγνώστη Μπιρζαμάνη, Στέργιο Χατζή και Ιωάννη Κακηραχιώτη. Στις 13-8-1905 κατάσταση με 104 χρεομόλογα της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου θεωρείται από το μητροπολίτη Νικόλαο, ενώ της 26ης Αυγούστου 1906, που περιέχει πάλι 104 χρεομόλογα, θεωρείται από το γενικό αρχιερατικό επίτροπο αρχιδιάκονο Νικόδημο.

Στις 23-6-1906 συντάχτηκαν τέσσερα πρακτικά. Με το πρώτο, το οποίο υπογράφεται από 28 κατοίκους και από το γενικό αρχιερατικό επίτροπο Νικόδημο, θεωρούνται οι λογαριασμοί των επιτρόπων των εκκλησιών και εγκρίνονται «ως ορθώς έχοντες». Στη συνέχεια εκλέγονται ως επίτροποι της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου ο μοναχός Δανιήλ και ο Παν. Γεωργάκης και για την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου ο Κ. Ι. Λασκαρίνας, ο Γ. Βλάχος και ως ταμίας ο Αναγνώστης Σωτηρίου. Την ίδια ημέρα «κατ' επίμονον απαίτησιν του λαού συσκέψεως γενομένης περί εκλογής επιτρόπων της ιερής εκκλησίας Ευαγγελιστρίας διορίσθησαν παμφηφεί οι κ. Γιαννάκης Οικονομίδης, Βασίλ. Πιστέλας και Βασίλειος Σλαύος». Η δεύτερη αυτή πράξη υπογράφεται από 30 κατοίκους και από το γενικό αρχιερατικό επίτροπο Νικόδημο. Ακολουθεί το τρίτο πρακτικό, το οποίο υπογράφεται από 27 κατοίκους και από το γενικό αρχιερατικό επίτροπο Νικόδημο. Με το πρακτικό αυτό διορίζονται έφοροι των σχολών Κάστρου ο Α. Αναστασιάδης, ο Φίλιππος Κ. Οικονομίδης και ο Γ. Καραγεωργίου «υπό τον όρον να διεξάγωσι τα καθήκοντά των άνευ της ελαχίστης επεμβάσεως ξένων προς τα εν λόγω της εφορίας καθήκοντα». Με το τελευταίο πρακτικό της ίδιας ημέρας γίνεται πρόταση από τον προεδρεύοντα Νικόδημο για εκλογή γενικού ταμία της Κοινότητας, πρόταση που έγινε αποδεκτή, και εκλέχτηκε ο Κων/νος Γ. Σγουρίδης για τη συγκέντρωση κατά τριμηνία όλων των κοινοτικών προσόδων «με το δικαίωμα να παραλαμβάνη σον τοις ενοικίοις και τα περισσεύματα των εισπραξέων των ιερών εκκλησιών και πάσαν άλλην κοινοτικήν πρόσσοδο».

Στις 9-8-1907 οι μουχταροδημογέροντες Κάστρου και Χαμηδιέ συνεδριάζουν με πρόεδρο το γενικό αρχιερατικό επίτροπο Νικόδημο και αποφασίζουν για τον έλεγχο των λογαριασμών των ιερών ναών και της εφορίας να συσταθεί επιτροπή αποτελούμενη από τον Αναγν. Σωτηρίου, Κ. Σγουρίδη και Δημ. Παπαϊωάννου, από το Κάστρο, και Δημ. Παπαβασιλείου και Κωνστ. Ζαγοριανό, από Χαμηδιέ (Λιμενάρια), «οίτινες μετά την εξέλεξιν οφείλουσι να υποβάλωσι το πόρισμα της εργασίας των εις προσεχή συνεδρίαν». Η πράξη αυτή υπογράφεται από το Γ. Φ. Κρητικό, Ιωάννη Κατδή, Ιωάννη Κ. Μυλωνά και Άγγελο Ιωάννου. Ακολουθεί στις 13-8-1908 κατάσταση με 104 χρεομόλογα της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου, που επικυρώνεται από το γενικό αρχιερατικό επίτροπο Νικόδημο, και την ίδια ημέρα αποφασίζεται να παραμείνουν οι ίδιοι ως επίτροποι των εκκλησιών, ήτοι για την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου ο Αναγν. Σωτηρίου, Γ. Βλάχος και Κωνστ. Ιωάννου και για την εκκλησία του Αγίου Αθανασίου ο Γ. Λορέντζος ως ταμίας και ο Δανιήλ μοναχός ως γραμματέας. Επειδή, όμως, οι αναδιορισθέντες επίτροποι του Αγίου Γεωργίου «μεθ' όλας τας προτροπάς του τε προεδρεύοντος και των μελών δεν έστειραν να εξακολουθήσωσι το έργον των» αποφασίστηκε στις 14-

8-1907 να αντικατασταθούν από το Γεώργ. Βασιλείου, Παναγ. Ι. Αγγέλου και Δημήτριο Κ. Μυλωνά.

Στις 4-1-1909 ο νέος γενικός αρχιερατικός επίτροπος αρχιμανδρίτης Πατριάρχης προεδρεύει στα μέλη της ελληνικής ορθόδοξης κοινότητας Κάστρου, όπου η εξελεγκτική επιτροπή αναφέρει ότι οι λογαριασμοί των εκκλησιών του Αγίου Αθανασίου και Αγίου Γεωργίου «έχουσι καλώς». Στη συνέχεια αποφασίζεται να μείνουν ως τα τέλη του Αυγούστου οι ίδιοι ως επίτροποι, μόνο να συμπληρωθεί μ' ένα νέο πρόσωπο η θέση του γραμματέα και τέτοιος εκλέχθηκε ο Αναγν. Κοντογεωργίου, ταμίας ο Παν. Αγγέλου και εισπράκτορας ο Γεώργ. Βασιλείου. Για την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου εκλέχθηκε ο Δ. Παπαγιάννης ως γραμματέας, ο μοναχός Δανιήλ ως εισπράκτορας κι ο Γερογιάννης Γεωργούδης ως ταμίας. Η πράξη αυτή υπογράφεται από τους μouxταροδημογέροντες Π. Α. Προέδρου, Ι. Βασιλείου και Γεώργιο Αυγουστή, καθώς και από τους προκρίτους Γ. Δ. Βλάχο, Α. Ιωάννου, Δ. Παπαϊκονόμου, Ι. Καϊδη, Ι. Μυλωνά, Κ. Γ. Σγουρίδη, Ι. Κυριώτη και Γιαννάκη Βασιλείου. Την πράξη επιβεβαιοί ο γεν. αρχιερ. επίτροπος αρχιμ. Πατριάρχης, ο οποίος υπογράφει και στην κατάσταση των 104 χρεομολόγων, που συντάχθηκε στις 8-1-1909.

Στις 8-9-1910 εκλέγεται ομόφωνα εξελεγκτική επιτροπή από τους μouxταροδημογέροντες και προκρίτους της Μέσης Κάστρου αποτελούμενη από τον ιατρό Αυγουστή Αναστασιάδη, Ιωάννη Κωστή, Ιωάννη Μυλωνά και Ιωάννη Οικονομίδα υπό την προεδρία του μητροπολίτη Μαρωνείας Νικολάου για να θεωρήσει «εν συνεργασία μετά της εφοροεπιτροπής τους εκκρεμείς λογ/σμούς της εκκλησίας και της κοινότητας» και να υποβάλουν το πόρισμα της εξελεγκτικής εργασίας των στην Κοινότητα. Στις 21-9-1910 σε νέα συνεδρίαση των προκρίτων του Κάστρου υπό την προεδρία του μητροπολίτη Νικολάου θεωρήθηκαν και εγκρίθηκαν οι λογαριασμοί των εκκλησιών και της εφοροεπιτροπής «ως καλώς έχοντες». Ορθά είχαν και τα ποσά που εισπράχθηκαν από τόκους και εξοφλήσεις κεφαλαίων ομολόγων της εκκλησίας, καθώς κι εκείνα που διατέθηκαν σε διάφορες δαπάνες. Στη συνέχεια διορίζονται επίτροποι του Αγίου Αθανασίου ο Γεώργ. Λορέντζος και Δημ. Παπαϊωάννου, της Ευαγγελίστριας ο Δημ. Κ. Οικονομίδης και Σωτήριος Αναγνώστου, ενώ για την εκκλησία του Αγίου Γεωργίου αποφασίστηκε να παραμείνουν οι ίδιοι επίτροποι «ως εργασαμένων μετά ζήλου και τιμιότητος, προστεθή και τρίτος επίτροπος· τοιούτος δε διωρίσθη παμφηφεί ο κ. Ιωάννης Κ. Μυλωνάς». Ο ίδιος μητροπολίτης υπογράφει στις 18-9-1910 και την κατάσταση των 104 χρεομολόγων της εκκλησίας του Αγίου Αθανασίου, καθώς και το πρακτικό που υπογράφουν την ίδια ημέρα (18-9-1910) όλοι οι καφεπώλες και παντοπώλες της Κοινότητας, όπου υπακούοντας στις πατρικές συμ-

βουλές του μητροπολίτη τους ομόφωνα αποφάσισαν να έχουν κλειστά τα καφενεία και παντοπωλεία τους κατά τις Κυριακές και μεγάλες εορτές μέχρι της απολύσεως της θείας λειτουργίας. Σε περίπτωση που κάποιος παρέβαινε αυτή την απόφαση και διάταξη θα πλήρωνε «προς όφελος της εκκλησίας εν μετζίτιον». Ο μητροπολίτης Μαρωνείας είχε να εμφανισθεί στο Κάστρο από τον Αύγουστο του 1906. Φαίνεται πως ήταν άρρωστος ή μεγάλης ηλικίας, γι' αυτό και τις σχετικές πράξεις υπέγραψαν οι γενικοί αρχιερατικοί επίτροποι Νικόδημος και Πατρίκιος.

Για τη χρονική περίοδο 1911-1913 δε μνημονεύεται τίποτα στον κώδικα. Μετά την απελευθέρωση αναφέρεται σε πρακτικό της 19ης Μαΐου 1914 η συνεδρίαση 50 προκρίτων της Μέσης-Κάστρου, που έγινε με πρόεδρο το μητροπολίτη Μαρωνείας Μελισσηνό στη σχολή της Μέσης για τον έλεγχο των λογαριασμών των εκκλησιών, σχολών κλπ. Για την εξέλεξη συστήθηκε επιτροπή αποτελούμενη από τον Αύγουστο Ιατρίδη, Κ. Μάρκου, Ι. Κωστή, Α. Ιωάννου, Δημ. Παπαϊωάννου και Ι. Βλαχίδη. Στο ίδιο πρακτικό αναφέρεται ακόμα ότι μ' εισήγηση του μητροπολίτη συστήθηκε και ιδιαίτερη επιτροπή «προς συλλογήν και ενταύθα εράνων υπέρ της ναυαρχίδος «Βασιλεύς Κωνσταντίνος ΙΒ'» εκ των άνω κυρίων, προστεθέντων και του προεστού κ. Παναγιώτου Προέδρου και του ιερομ. Ιγνατίου». Στις 20-5-1914 προσκλήθηκε ο αρχιερατικός επίτροπος Γιαννάκης Βασιλείου Αθάνατος και παρέδωσε τα σημειούμενα 89 χρεωστικά ομόλογα «μετά του παρόντος βιβλίου και δύο ετέρων». Στις 28-5-1914 ο ίδιος μητροπολίτης συνήλθε με την εξελεγκτική επιτροπή και εξέλεξαν τον Κ. Σγουρίδη ως ταμίαν του λογαριασμού των χρεωστικών ομολογιών του Αγίου Αθανασίου. Διόρισαν φύλακα του ορφανικού βιβλίου και «των εν αυτώ σημειουμένων χρεωστικών ομολογιών προς τα ορφανά» και αποφασίζεται η εκκλησιαστική επιτροπή να διαχειρίζεται «τας χρεωστικές ομολογίας προς τα ορφανά εισπραττουσα εκ των εισπραττομένων τόκων των ομολογιών 4%». Η εκκλησία δηλαδή εκμεταλλευόταν ακόμα και τα ορφανικά ομόλογα.

Από πράξη που συντάχθηκε στις 2-1-1915 και υπογράφεται από το μητροπολίτη Μελισσηνό μαθαίνουμε ότι θεωρούνται οι λογαριασμοί των εκκλησιών και της σχολής μέχρι 31-12-1914, ότι παραδίνονται 11 βιβλία, ήτοι ο παρών κώδικας, ο κώδικας πρακτικών του Μικτού Εκκλησιαστικού Δικαστηρίου, ο κώδικας λογαριασμών του γενικού ταμείου, τριών λ/σμών υπέρ της κοινής σχολής, τριών εράνων υπέρ της κοινής σχολής, ο κώδικας πρακτικών εσόδων της εκκλησίας και το ορφανικό βιβλίο, καθώς και 82 ομόλογα της εκκλησίας στον Αναστάσιο Α. Ιατρό για να τα φυλάσσει «επιμελώς και ασφαλώς μέχρι νεωτέρας διαταγής». Επίσης θεωρείται ο λογαριασμός υπέρ της ναυαρχίδας «Βασιλεύς Κωνσταντίνος ΙΒ'» και συστήνεται επιτροπή από το

Γ. Γεωργούδη, Β. Φλωρίνα και Δ. Καραγεωργίου για τη διαχείριση των οικονομικών της εκκλησίας «εις ουδένα επιτρέποντες ανάμειξιν. Να μη δαπανώσι δε ειμή διά τας ανάγκας της εκκλησίας ή της σχολής, εκτός αν παρουσιασθή μεγάλη ανάγκη δι' οδοιπορικά του προεστού μέχρις τακτοποιήσεως του κοινοτικού ταμείου».

Στις 3-4-1917 συνήλθε στο κοινοτικό κατάστημα Μέσης Κάστρου η επιτροπή που είχε εκλεγεί με την από 8-3-1917 εγκύκλιο του μητροπολίτη Μαρωνείας και που κυρώθηκε στις 17/30 Μαρτίου 1917 και από το στρατιωτικό διοικητή Θάσου για τη μετατροπή των χρεομολόγων της εκκλησίας από γρόσια σε δραχμές. Πρόεδρος της πρόσθετης αυτής επιτροπής είχε ορισθεί ο αρχιερατικός επίτροπος Σακελλάριος Παπακωνσταντίνου και μέλη ο παπα-Ιγνάτιος, ο Ηλίας Ι. Φέσσας¹², ο Κ. Σγουρίδης και ο Αυγουστής Ιατρίδης. Προσκληθήκη πρώτα ο Γεώργιος Βλάχος να παραδώσει στην επιτροπή τα ομόλογα και τα βιβλία που είχε. Στη συνέχεια η επιτροπή έλυσε μερικές δυσκολίες που παρουσιάστηκαν. Επειδή δεν είχαν απάντηση ούτε από το μητροπολίτη ούτε από το στρατιωτικό διοικητή για το πόσο θα υπολογιζόταν η τουρκική λίρα σε δραχμές και επειδή περνούσε ο χρόνος και βιαζόταν, γι' αυτό ζήτησαν τη γνώμη του Κοινοτικού Συμβουλίου, που απάντησε αμέσως έγγραφα ότι έπρεπε να υπολογισθεί προς 23 δρχ. Επειδή πάλι η τακτική εκκλησιαστική επιτροπή Κάστρου δεν μπορούσε να παρευρίσκεται στην αίθουσα της σχολής Μέσης (Καλυβίων), όπου συνεδρίαζε η πρόσθετη αυτή επιτροπή «ως αποτελουμένης εκ προσώπων εργατικών, απεφασίσθη να προβή η πρόσθετη επιτροπή εις το έργον της άνευ του Εκκλ. Συμβ. Κάστρου, ορίσασα προσωρινώς ταμίαν αυτής τον κ. Κ. Σγουρίδην...». Έκτοτε η επιτροπή συνεδρίαζε συχνά στην αίθουσα της σχολής Μέσης για να μετατρέψει τα γρόσια σε δραχμές με βάση τον κατάλογο που είχε συντάξει ο Ηλίας Φέσσας. Έστερα από αλλεπάλληλες συνεδριάσεις, και επειδή δεν παρουσιάζονταν στην επιτροπή οι οφειλέτες, αποφασίστηκε ο Αύγ. Ιατρίδης, που διέμενε στη Μέση, να ενεργεί καθημερινά εισπράξεις τόκων και ανανεώσεις ή εξοφλήσεις ομολόγων.

Στις 8-9-1918 με πράξη του μητροπολίτη Μελισσηνού διορίζεται πρόεδρος του Εκκλ. Συμβ. του Αγίου Γεωργίου Μέσης ο ιερομόναχος παπα-Ιγνάτιος. Στην ίδια πράξη, όμως, ο ίδιος ο μητροπολίτης γράφει στο τέλος: «Επειδή διορίσαμεν εν Κάστρω (Άνω) τον ιερομ. Ιγνάτιον διαρκώς να παραμένη εκεί, διορίζομεν πρόεδρον αντ' αυτού τον παπα-Γεώργιον». Αντικατέστησε δηλαδή τον Ιγνάτιο με τον παπα-Γεώργιο.

12. Πρόκειται για το μαθηματικό της γνωστής οικογένειας Φέσσα, από την Καβάλα, που εγκαταστάθηκε στη γαλλοκρατούμενη Θάσο λόγω της βουλγαρικής κατοχής της Καβάλας.

Την ίδια ημέρα ο μητροπολίτης Μελισσηνός μ' άλλη πράξη του διορίζει τον αρχιερατικό επίτροπο Σακελλάριο Παπακωνσταντίνου και το δάσκαλο Κυπάρισσο Γεωργιάδη ως επιτροπή για να εργασθεί «προς ανανέωση των ομολόγων, την είσπραξιν των τόκων ή και εξόφλησιν των χρεωστικών μέχρι της 26ης Οκτωβρίου 1918. Οι βουλόμενοι δύνανται να δώσωσιν ελαιόδενδρα εις την εκκλησίαν προς εξόφλησιν του χρέους των προς την εκκλησίαν».

Την ίδια ημέρα (8-9-1918) συντάσσεται και τρίτο πρακτικό από το μητροπολίτη Μελισσηνό, το οποίο αναφέρεται στα μέτρα που παίρνονται «προς αποπεράτωση του ημιτελούς σχολικού κτιρίου Κάστρου και Λιμεναρίων»¹³. Η ειδική επιτροπή για την ανέγερση της νέας σχολής απευθύνεται και στους πλούσιους Θασίους που ζούσαν μακριά από τη Θάσο, Δημήτριο Καραναγνώστη και Γεώργιο Σταματέκο. Ο πρώτος καταγόταν από το Κάστρο και ζούσε στην Αμερική και ο δεύτερος από το Θεολόγο και ζούσε στον Πειραιά. Η επιστολή που αποστέλλεται και στους δύο έχει το ίδιο περιεχόμενο, γι' αυτό και παραθέτουμε το κείμενο μόνο της μίας: «Προς τον κύριον Δημήτριον Καραναγνώστην. Οι υποφαινόμενοι, μέλη της ειδικής υπέρ της αποπερατώσεως της ημιτελούς κοινής σχολής Κάστρου και Λιμεναρίων Επιτροπής, ερειδόμενοι επί των εγνωσμένων υμών ευγενών και φιλοπροόδων αισθημάτων, των οποίων τόσα δείγματα πασιφανή υπάρχουσιν, αποστέλλομεν συνημμένως αντίγραφον πρακτικού ημών και ποιούμεθα έκκλησιν εις τα ευγενή υμών αισθήματα υπέρ της αποπερατώσεως και πραγματοποιήσεως του ιερού τούτου σκοπού εις μνημόσυνον αίδιον του τετιμημένου ονόματός σας και αένναον δοξολογίαν αυτού παρά της σπουδαζούσης νεολαίας, ης προκαταβολικώς έχετε την θαλεράν ευγνωμοσύνην».

Από διάταξη του μητροπολίτη Μαρωνείας Μελισσηνού, που υπογράφεται στις 9-9-1918, τα Καστρολιμενάρια διαιρούνται εκκλησιαστικά σε 5 τμήματα. Ένα είναι των Λιμεναρίων, τρία ίσα του Κάστρου (Μέσης) και ένα του Κάστρου (Άνω). Στο τμήμα Λιμεναρίων τοποθετήθηκε ο Σακελλάριος Παπακωνσταντίνου, οι τρεις ιερείς στη Μέση Κάστρου και ο πέμπτος στο Άνω Κάστρο. Στη συνέχεια αναφέρεται ότι «οι τέσσερις ιερείς εκ περιτροπής θα λαμβάνωσιν εβδομάδα εις Καστρολιμενάρια (Άγιον Γεώργιον και Ευαγγελισμόν), ο δε πέμπτος θα διαμένη εν τω Κάστρω (Άνω), επί του παρόντος διαρκώς ο παπα-Ιγνάτιος. Έκαστος ιερεύς θα φωτίζει το τμήμα του, απαγορευομένου ανστηρώς να φωτίζει έτερον τμήμα».

Μ' άλλη διάταξή του, που εκδίδει την ίδια ημέρα, ο μητροπολίτης Μελισσηνός ορίζει τους μισθούς των ιερέων από τα ταμεία των εκκλησιών. Οι τρεις

13. Βλ. Κωνσταντίνου Χιόνη, Η εκπαίδευση στο Κάστρο της Θάσου..., ό.π., σ. 170-171, όπου δημοσιεύεται το σχετικό πρακτικό.

ιερομόναχοι θα λαμβάνουν 30 δρχ. το μήνα, ο παπα-Γεώργιος 60 δρχ. και ο Σακελλάριος Παπακωνσταντίνου 80 δρχ., ενώ ο απόμαχος παπα-Σωτήριος ορίζεται να λαμβάνει 20 δρχ. το μήνα.

Στις 21-10-1923 ο νέος μητροπολίτης Μαρωνείας και Θάσου Άνθιμος, που εκπροσωπούσε το Μικτό Εκκλησιαστικό Συμβούλιο, συνήλθε με το κοινοτικό συμβούλιο και τα εκκλησιαστικά συμβούλια των εκκλησιών του Αγίου Γεωργίου και της Ευαγγελίστριας και καθόρισε τα δικαιώματα των ιερέων κατά τις ιεροτελεστίες. Κάθε οικογένεια θα πλήρωνε ως ετήσιο επίδομα των ιερέων δρχ. 12, για κάθε βάπτισμα θα έπαιρνε ο ιερέας δρχ. 5, για κάθε στέψη «ό,τι εισπραχθή εκ του δίσκου», για συλλείτουργο «δι' έκαστον ιερέα» δρχ. 10, για μνημόσυνο σε κάθε ιερέα δρχ. 5, για κηδεία σε κάθε ιερέα δρχ. 7,50, για ευχέλαιο Μεγάλης Πέμπτης σε κάθε ιερέα δρχ. 4, για ευχέλαιο άλλων ημερών και στους τρεις ιερείς δρχ. 15, για σαρανταλείτουργο δρχ. 150, για λειτουργία σ' εξωκλήσι ή καθολικό δρχ. 10, για τετραευάγγελο δρχ. 30, για διάφορες ευχές δρχ. 3, για εξορκισμούς ή εωθινά ή σταύρωμα δρχ. 5, για αγιασμό σε πατητήρια 5 οκ. οίνου, για ύψωμα δρχ. 2, για φώτισμα «ό,τι προαιρείται ο κάθε χριστιανός». Αποφασίζεται ακόμα η βάπτισμα να γίνεται στο ναό, «εκτός απολύτου ανάγκης», και κάθε ιερέας να χορηγεί στον παπα-Ιγνάτιο 100 δρχ. το χρόνο. Η πράξη υπογράφεται από τον πρόεδρο του Συμβουλίου Βασ. Τσιπουκλή, από τα μέλη του κοινοτικού συμβουλίου Β. Πιστέλα, Φ. Οικονομίδα και Δ. Βλαχίδη, από τα μέλη του εκκλησιαστικού συμβουλίου Αγίου Γεωργίου Κων/νο Λασκαρίδη και Νικόλαο Βλάχο και από τα μέλη του εκκλησ. συμβουλίου Ευαγγελιστρίας Α. Ν. Παπαοικονόμο, Βασίλειο Σκλάβο¹⁴ και Γεώργιο Αναγνωστούδη.

Οι ίδιοι συνέρχονται ξανά την άλλη μέρα, 22-10-1923, και αποφασίζουν να συσταθεί τριμελής επιτροπή αποτελούμενη από το Δημ. Βλαχίδη ως πρόεδρο, Γεώργιο Ι. Παπαγεωργίου ως ταμία και ως μέλος το Βασίλειο Σκλάβο, «εις την οποίαν παρέχεται πλήρης εξουσιοδότησις διά την επιδιόρθωσιν του νεκροταφείου, ήτοι την οικοδόμησιν του κοιμητηρίου, την εκχέρσωσιν του εν τω νεκροταφείω χώρου, την επιδιόρθωσιν των οδών και την ανέγερσιν μικρού εξωκκλησίου εν τω νεκροταφείω. Πόροι προς τον σκοπόν τούτον ορίζονται αι άνωθι διενεργηθείσαι εισπράξεις εκ τόκων και εξοφλήσεως ομολόγων, αίτινες παραδίδονται σήμεραν εις την επιτροπήν ταύτην ως και αι βραδύτερον διενεργηθησόμεναι υπό της ίδιας επιτροπής εν τη εισπράξει τόκων ή και εξοφλήσει ομολόγων του ιερού ναού του Αγίου Αθανασίου, άτινα και παραδί-

14. Αλλού αναφέρεται Σλάβος. Το ίδιο συμβαίνει και μ' άλλα επίθετα. Σε μια πράξη αναφέρεται Τρουμπαλής και σ' άλλη Τρομπαλής, αλλού αναφέρεται Ασημίνης και αλλού Ασημένιας κ.ο.κ.

δονται σήμεραν εις αυτήν μετά του άνωθι (σελ. 233) εκ δραχμών τριών χιλιάδων ενενήκοντα επτά και 50/100 ποσού». Η πράξη υπογράφεται από τα ίδια πρόσωπα που υπέγραψαν και την προηγούμενη πράξη.

Ο κώδικας κλείνει με την τελευταία πράξη που συντάχθηκε την ίδια ημέρα, 22-10-1923, και αναφέρεται στο γεγονός της άρνησης του αρχιερατικού επιτρόπου Οικονόμου Παπακωνσταντίνου να πληρώνει «τα προς διατροφήν του αρχιερέως κατά την ενταύθα παραμονήν του έξοδα», γι' αυτό αποφασίζεται ομόφωνα να εκλεγεί ως αρχιερατικός επίτροπος ο Αυγουστής Παπαγεωργίου αντί του παραιτουμένου Παπακωνσταντίνου, «υποχρεούμενος όπως στοιχήση προς το έθιμον της κοινότητος και δαπανά εξ ιδίων τα προς διατροφήν του αρχιερέως και της εσοδείας του απαιτηθησόμενα κατά την ενταύθα παραμονήν του έξοδα». Ακολουθούν οι ίδιες υπογραφές.

Από τον κώδικα που παρουσιάσαμε παρελαύνει ένας ολόκληρος κόσμος. Ξετυλίγεται όλη η ιστορία του Κάστρου μέσα από τις σελίδες του. Για τον ιστορικό αρκεί αυτός ο κώδικας για να παρακολουθήσει τα γεγονότα, την πορεία και την εξέλιξη της ορεινής αυτής κοινότητας για μια μεγάλη περίοδο, που αρχίζει από το 1864 και λήγει το 1923. Διασώζονται τα περισσότερα ονόματα των κατοίκων του Κάστρου, των προκρίτων που διετέλεσαν προεστοί και δημογέροντες, επίτροποι εκκλησιών και έφοροι της σχολής, μέλη επιτροπών, ανθρώπων που είχαν ανάγκη και προσέτρεχαν στην εκκλησία για να πάρουν δάνεια και ν' ανταποκριθούν στις οικονομικές υποχρεώσεις τους. Γενικά ο κώδικας είναι ένας πολύτιμος θησαυρός και μια ζώσα ιστορία, γι' αυτό πρέπει να διαφυλαχθεί. Ο κ. Άγγελος Γαλανός είναι πρόθυμος να παραδώσει τον κώδικα και το άλλο αρχιερακό υλικό που κατέχει, όταν θα δημιουργηθεί στα Λιμενάρια ένα ιστορικό αρχείο.